

Οι ρήτρες αναπροσαρμογής τιμήματος υπό την σκοπιά του ενωσιακού δικαίου καταναλωτή

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ
ΜΔΕ Αστικού Δικαίου (ΕΚΠΑ)/Ενέργεια (ΠΑΠΕΙ)
υπ. Διδάκτορας Νομικής (ΕΚΠΑ)
e-mail: kalgeorge1991@gmail.com

Αθήνα, 28.4.2022

Α. Εισαγωγή-Κανονιστικό πλαίσιο

1. Οδηγίες 2003/54 (δεύτερη δέσμη), 2009/72 (τρίτη δέσμη)
  - Παράρτημα μέτρων προστασίας καταναλωτών: εξειδίκευση από τα κράτη-μέλη.
2. Οδηγία 2019/944 (τέταρτη δέσμη)
  - Ενίσχυση θέση καταναλωτή στην αγορά και εξασφάλιση ενεργούς συμμετοχής του (διαφάνεια ΓΟΣ, εξειδίκευση επιμέρους δικαιωμάτων, αυτοπαραγωγή, συμβάσεις δυναμικής τιμολόγησης).
  - Διαφάνεια ΓΟΣ.
    - Άρθρο 10 §3: «Οι όροι πρέπει να είναι δίκαιοι και γνωστοί εκ των προτέρων. Οποσδήποτε, οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη ή επιβεβαίωση της σύμβασης».
    - Άρθρο 10 §5: «Οι προμηθευτές παρέχουν στους τελικούς πελάτες διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τιμολόγια, καθώς και τους συνήθεις όρους και προϋποθέσεις όσον αφορά την πρόσβαση και τη χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρικής ενέργειας».

Α. Εισαγωγή-Κανονιστικό πλαίσιο

- Υποχρέωση ενημέρωσης και δικαίωμα αζημίας λύσης της σύμβασης.
  - Άρθρο 10 §4: «Οι τελικοί πελάτες ειδοποιούνται δεόντως σχετικά με οποιαδήποτε πρόθεση τροποποίησης των συμβατικών όρων και ενημερώνονται σχετικά με το δικαίωμα τερματισμού της σύμβασης όταν τους απευθύνεται η σχετική ειδοποίηση. Οι προμηθευτές ειδοποιούν τους τελικούς πελάτες τους με διαφανή και κατανοητό τρόπο απευθείας για οποιαδήποτε προσαρμογή της τιμής προμήθειας και για τους λόγους και τις προϋποθέσεις της προσαρμογής, καθώς και το πεδίο εφαρμογής της προσαρμογής, την κατάλληλη χρονική στιγμή και το αργότερο δυο εβδομάδες, και όταν πρόκειται για οικιακούς καταναλωτές, έναν μήνα, πριν τη χρονική στιγμή κατά την οποία η προσαρμογή τίθεται σε ισχύ. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι τελικοί πελάτες παραμένουν ελεύθεροι να τερματίσουν τις αντίστοιχες συμβάσεις, εάν δεν αποδέχονται τους νέους συμβατικούς όρους ή τις προσαρμογές της τιμής προμήθειας που τους έχουν κοινοποιηθεί από τον προμηθευτή».
- Διάταξη ελάχιστης εναρμόνισης ως προς την προθεσμία ενημέρωσης.
- Προθεσμία μεταφοράς: 31 Δεκεμβρίου 2020 (άρθρο 71).

Β. Η Οδηγία 93/13

- Η τομεακή νομοθεσία δεν προβλέπει τίποτα το ειδικότερο για την προστασία του καταναλωτή.
- Παραπέμπει ρητώς στο σημείο αυτό στις Οδηγίες 93/13 (καταχρηστικοί ΓΟΣ) και 2011/83 (συμβάσεις εξ αποστάσεως).
- Προϋποθέσεις εγκυρότητας ρητρών αναπροσαρμογής κατά την Οδηγία 93/13 (ελάχιστης εναρμόνισης, δυνατή η θέσπιση αυστηρότερων εθνικών κανόνων):
  - σπουδαίος λόγος, προβλεπόμενος ειδικώς στην σύμβαση (Παράρτημα παρ. 1 εδ. ι').
  - ενημέρωση καταναλωτή (Παράρτημα παρ. 1. εδ. λ' σε συνδ. με παρ. 2 εδ. β').
  - δικαίωμα λύσης της σύμβασης (Παράρτημα παρ. 1. εδ. λ').
  - τήρηση αρχής διαφάνειας (άρθρ. 5. εδ. α'): ερμηνεία υπό το φως εδ. δ' παρ. 2 Παραρτήματος – νόμιμη ενσωμάτωση, επακριβής περιγραφή τρόπου μεταβολής τιμής.

Γ. Πορίσματα από την νομολογία του ΔΕΕ

- Η νομολογία έχει ερμηνεύσει σε περιορισμένες περιπτώσεις τις απαιτήσεις εγκυρότητας των ρητρών αναπροσαρμογής σε συμβάσεις προμήθειας ενέργειας και ηλ. επικοινωνιών.
- Κατά πάγια νομολογία, το ΔΕΕ δεν έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται για την καταχρηστικότητα ή μη του συγκεκριμένου όρου, αλλά ερμηνεύει την έννοια αυτή και προσφέρει στον εθνικό δικαστή τα κρίσιμα στοιχεία για την εξέταση της συμβατικής ρήτρας υπό το πρίσμα των διατάξεων της Οδηγίας. Απόκειται στον εθνικό δικαστή να τα εφαρμόσει στην συγκεκριμένη περίπτωση.
- Με τις αποφάσεις της εξειδίκευσε τις διατάξεις της Οδηγίας 93/13 αλλά και της τομεακής νομοθεσίας, θέτοντας το πλαίσιο νομιμότητας των ως άνω ρητρών.

Γ. Πορίσματα από την νομολογία του ΔΕΕ

- Απόφαση της 26.4.2012 (C-472/10, *Invitel*):
  - Συμβάσεις παροχής υπηρεσιών ηλ. επικοινωνιών, ορισμένου χρόνου.
  - Πρέπει να διευκρινίζεται κατά τρόπο σαφή και κατανοητό ο λόγος ή ο τρόπος μεταβολής του κόστους της παρεχόμενης υπηρεσίας, καθώς και αν οι καταναλωτές έχουν το δικαίωμα να λύσουν την σύμβαση.
  - Ουσιαστική διαφάνεια (βλ. απόφαση της 20.9.2018, C-448/17, *EOS KSI Slovensko*: δεν αρκεί η απλή παράθεση μιας μαθηματικής εξίσωσης για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου, χωρίς τα απαραίτητα στοιχεία για την πραγματοποίηση αυτού του υπολογισμού).
  - Δυνατότητα του καταναλωτή να προβλέψει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις τροποποιήσεις τις οποίες μπορεί να επιφέρει ο επαγγελματίας στους ΓΟΣ, αναφορικά με το κόστος της παρεχόμενης υπηρεσίας.

Γ. Πορίσματα από την νομολογία του ΔΕΕ

- Απόφαση της 21.3.2013 (C-92/11, *RWE Vertrieb*)
  - Αυξήσεις σε συμβάσεις προμήθειας φ.α.
  - Η σύμβαση πρέπει να εκθέτει κατά τρόπο διαφανή τον λόγο και τρόπο αναπροσαρμογής του κόστους, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να προβλέψει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις ενδεχόμενες μεταβολές του. Η έλλειψη ενημερώσεως ως προς αυτό δεν μπορεί να αντισταθμιστεί από το γεγονός ότι οι καταναλωτές, κατά την εκτέλεση της συμβάσεως, θα ενημερώνονται, αφενός, για την τροποποίηση του κόστους με τήρηση εύλογης προθεσμίας προειδοποίησεως και, αφετέρου, για το δικαίωμά τους να καταγγείλουν τη σύμβαση αν δεν επιθυμούν να αποδεχθούν την τροποποίηση αυτή.
  - Πραγματική δυνατότητα άσκησης δικαιώματος καταγγελίας (ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων, εύλογος χρόνος, κόστος καταγγελίας κ.λπ.).
Εν προκειμένω, η ομοιόμορφη μετακύλιση από το σύνολο των προμηθευτών του κόστους της χονδρικής αγοράς ενδέχεται να περιορίζει τον ελεύθερο ανταγωνισμό και την πραγματική δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού, ιδίως σε τόσο αυστηρές προθεσμίες (βλ. Παράρτημα της από 8.3.2022 Ανακοίνωσης της Επιτροπής REPowerEU, υπό 2).
  - BGH της 31.7.2013 NJW 2013, 3647: καταχρηστικός ο όρος με το περιεχόμενο «Εάν μεταβληθούν οι γενικές δημοσιευμένες τιμολογιακές χρεώσεις (*Tarifpreise*) (για νοικοκυριά και επιχειρήσεις), ο προμηθευτής δικαιούται να μεταβάλει ανάλογα την συμβατική τιμή (*Vertragspreise*). Οι τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ με την δημοσίευση των μεταβληθεισών τιμολογιακών χρεώσεων (*Tarifpreise*) από το χρονικό σημείο που αναφέρεται στην δημοσίευση».

Γ. Πορίσματα από την νομολογία του ΔΕΕ

- Απόφαση της 23.10.2014 (C-359/11 και C-400/11, *Egbringhoff*).
  - Σύμβαση προμήθειας φ.α. και η.ε. με προμηθευτή ύστατου καταφυγίου.
  - Αντίκειται στο ενωσιακό δίκαιο εθνική νομοθεσία που προβλέπει την δυνατότητα αναπροσαρμογής των τιμολογίων, αλλά δεν εξασφαλίζει ότι οι καταναλωτές θα ενημερώνονται εγκαίρως, πριν από την εφαρμογή της αναπροσαρμογής, σχετικά με τους λόγους, τους όρους και την έκταση αυτής.
  - Πρβλ. άρθρο 30 § 2 εδ. γ' ΚΠΗΕ: «*Κατ' εξαίρεση, η ενημέρωση σχετικά με τροποποίηση των Χρεώσεων Προμήθειας δύναται να λαμβάνει χώρα με τον πρώτο Λογαριασμό Κατανάλωσης που ακολουθεί την τροποποίηση*».
- Απόφαση της 2.4.2020 (C-765/18, *Stadtwerke Neuwied GmbH*).
  - Σύμβαση προμήθειας φ.α. με προμηθευτή ύστατου καταφυγίου-δημοτική επιχείρηση (αναγκαστική σύμβαση).
  - Σε τροποποιήσεις τιμολογίων που δεν κοινοποιούνται ατομικώς στους πελάτες και πραγματοποιούνται από ύστατο προμηθευτή φυσικού αερίου με μοναδικό σκοπό τη μετακύλιση της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου χωρίς επιδίωξη κέρδους, η τήρηση των υποχρεώσεων διαφάνειας και ενημερώσεως δεν συνιστά προϋπόθεση κύρους τους, υπό την επιφύλαξη ότι οι πελάτες είναι σε θέση να καταγγείλουν τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή και έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα ένδικα βοηθήματα προκειμένου να ζητήσουν αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως υπέστησαν.

Γ. Πορίσματα από την νομολογία του ΔΕΕ

- Απόφαση της 26.11.2015 (C-326/14, *A1 Telekom*).
  - Σύμβαση παροχής υπηρεσιών ηλ. επικοινωνιών.
  - Έννομο συμφέρον παρόχων για αναπροσαρμογή τιμήματος.
  - Έγκυρη η αναπροσαρμογή με βάση σαφή, κατανοητή και διαθέσιμη στο κοινό μέθοδο τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, η οποία προκύπτει από αποφάσεις και μηχανισμούς που εμπίπτουν στην δημόσια σφαίρα, και δεν θέτει τους τελικούς χρήστες σε διαφορετική συμβατική θέση από αυτή που προκύπτει από την σύμβαση.
  - Δεν συνιστά περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά το άρθρο 20 §2 Οδ. 2002/22 (ο προμηθευτής δεν υποχρεούται σε προηγούμενη ενημέρωση, ο δε καταναλωτής στερείται δικαιώματος καταγγελίας).
  - Προϋπόθεση κύρους, η αμοιβαιότητα της αναπροσαρμογής (μείωση τιμήματος επί αντίστοιχης μείωσης του δείκτη).

Στις επίμαχες ΡΑΤ των προμηθευτών, τα κατώτατα όρια είναι τόσο υψηλά, ώστε η μείωση της τιμής να καθίσταται ένα μάλλον θεωρητικό ενδεχόμενο.
  - Εξαγωγή δείκτη μέσω μηχανισμού που εμπίπτει σε δημόσια σφαίρα και δεν είναι σε θέση να επηρεάσει ο ενδιαφερόμενος (πάροχος).

Εν προκειμένω, η TEA εξάγεται με βάση τις τιμές των εντολών πώλησης (έγχυσης) και αγοράς Η/Ε (απορρόφησης), δηλ. επηρεάζεται από τους συμμετέχοντες στην αγορά.

Δ. Συμπεράσματα

- Από την επισκόπηση της νομολογίας του ΔΕΕ, προκύπτει ότι οι ΡΑΤ πρέπει να πληρούν τρεις αρχές:
  - καλής πίστης (έγκαιρη ενημέρωση, πραγματική δυνατότητα αζήμιας καταγγελίας).
  - διαφάνειας (προβλεψιμότητα της έκτασης συμβατικής δέσμευσης βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων και μεθόδων).
  - ισορροπίας (αμοιβαιότητα αναπροσαρμογής τόσο εις όφελος όσο και εις βάρος του καταναλωτή).

**ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ**